

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון תקצז ♦ שנה יב

חג הפסח ♦ תהא שנת פריצת דרך

תוכן הגליון

דברות קודש

מרן רבינו שליט"א

עמ' ב

דברי אלוקים חיים

מרבותינו הק' זי"ע

עמ' ג-ד

סגולת חיים

עמ' ד

בינה לעיתים

עמ' ה-ו

רפואת חיים

עמ' ו

הליכות חיים

עמ' ז

עובדות חיים

עמ' ז

נעימות החיים

עמ' ח-יב

מרכז "אמונת חיים" קראלי

ע"ש רבותינו הק' זי"ע ♦ בנשיאות כ"ק מרן רבינו שליט"א

מודעה רבא לאורייתא

להלן סדרי הדרשות והשיעורים של

מרן רבינועט"ר שליט"א

בימי חול המועד פסח תשפ"ד

בין מנחה למעריב

בליל יו"ט

בבית המדרש רשב"י רח' דב גור 42 אשדוד

ביום יו"ט

בין מנחה למעריב בביהמ"ד אהבת ציון אשדוד

ביום ד' א' דחווה"מ

בבית המדרש קויתי באופקים

ביום ה' ב' דחווה"מ

בבוקר בבית המדרש בית יצחק בנתיבות

בין מנחה למעריב בביהמ"ד "לב יצחק" אשדוד

ביום ו' ג' דחווה"מ

בבית המדרש "אליהו הנביא"

ביום שב"ק

רעווא דרעוין בביהמ"ד "אהבת ציון" אשדוד

ביום א' כ' ניסן

בבית המדרש איחוד אברכים רובע ו'

שביעי של פסח

שירת הים במקהלות עם קודש

ונצק אל ה' אלוקיני

בפרק ק"ו בתהילים מובאים ארבעה סוגי אנשים שחייבים להודות: עוברי מדבריות, חולה שנתרפא, היוצא מבית האסורים ויורדי הים. המלבי"ם מדייק דבר פלא בפסוקים אלו: אצל יורדי הים והולכי מדבריות כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – עם האות צ', ואצל מסיימי הפסוק "ממצוקותיהם יוצאים". לעומתם, אצל השניים האחרים – חולה ומי שיצא מבית האסורים כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – באות ז', ואצל הפסוק מסיימי "ממצוקותיהם יושעים". מבאר המלבי"ם שבלשון הקודש ההבדל הוא שצעקה היא פנימית יותר מצועקה. ללמדנו שכשאדם 'צועק' – מפנימיות הלב – הקב"ה מושיע אותו מכל צרותיו – 'ממצוקותיהם יוצאים' לגמרי, אך כאשר אדם רק 'צועק', הקב"ה מושיע אותו מהצרה הנקודתית. ישועה זמנית. אם כן, יש להבין למה השניים הראשונים 'צעקו' והשניים האחרונים 'זעקו'... מבאר המלבי"ם: כאשר אדם נמצא בים והספינה מיטלטלת כקליפת אגוז בין משברי הים – אין לו מה לעשות! לא יעזרו לו פרוטקציות וקשרים ולא יעזור לו כסף. אין לו שום דבר אחר לעשות חוץ מלצעוק מעומק לבו לקב"ה שיציל אותו מן הצרה. מי שצועק מעומק הלב – יוצא מכל הצרות. אבל כאשר אדם חולה הוא חושב שרופא טוב יוכל לעזור, וכן יושב בבית האסורים מקווה שעורך דין טוב יוציא אותו, הוא מתפלל, הוא 'צועק' לה', התפילה מבחינתו היא סוג נוסף של השתדלות... שום תפילה אינה שבה ריקם והוא 'נושע' ממצוקתו, אבל לא יוצא לחלוטין, שכן הוא לא סמך על ה' במאת האחוזים. במצרים הייתה צעקה! 'ויצעקו ותעל שוועתם אל האלוקים', ליל הסדר הוא הזמן להחדיר בצאצאיו הישענות מוחלטת בבורא עולם.

זמן חירותינו

חג הפסח בתפילה בשם זמן חרותינו וצ"ב מהי "חרות", ובפרט יש לבאר הוראת שם זה בהווה לומר שעכשיו אנו יוצאים לחירות אלא שענין זמן חירותנו הוא השפעה מיוחדת של חירות הניתנת לכל נפש מישראל בזמן ההוא. שכאשר מגיע היום שבו יצאנו לחירות, ניתנה לנו הזדמנות לצירי היטב בלבנו איך יצאנו לחירות משהעבוד וטומאת מצרים, והרי זה מחזק אותנו לעמוד נגד יצרינו ולהשתחרר מתחת עולו. נמצא כי הזמן הזה אינו חגיגת שמחה על אירוע עתיק שעבר, אלא שמידי שנה בשנה הינו זמן בו מסוגלים אנו ללחום לעמק חירות נפשנו.

כן נתבונן בטעם שקוראים לחג הפסח "זמן חירותינו" ולא "זמן שמחתנו" כמו בחג הסוכות.

ונראה לפרש בדרך הדרש כדלהלן.

- א. שרק חמישית מבני ישראל יצאו ממצרים, ורובם מתו במכת חושך, ע"כ היציאה היתה מהולה בצער ולא היתה שמחה מושלמת.
- ב. דחז"ל מלמדים אותנו בנפול אויבר אל תשמח, וכפי שאנו רואים בים סוף שאמר השי"ת מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. והוא גם אחד הטעמים דאין אומרים הלל הגדול בשביעי של פסח.
- ג. פסח כרוך בצערא דינוקא, שאינם יכולים לאכול את המאכלים להם הם רגילים וכן קשה להם עם מאכלי הפסח.
- ד. כן ניתן לומר בדרך צחות שהוא זמן חירות, שבכל ימי השנה משועבדים אנו לרחוב ולאיורה ואלא בפסח כל אחד נוהג ע"פ מנהגי ומסורת אבותיו.

ומאידך חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו" דהיא שמחה מושלמת, בה כל בני המשפחה שמחים בו, ואף בני הנוער הם הראשונים שששים ושמחים לקראת החג הבא ומתקרב, על אף שיוצאים מהבית.

וכן חג הסוכות הוא נטו שמחה יהודית, ואינו בא מחמת מפלת שונאינו וכו' ואין בו הסיבה של בנפול אויבר אל תשמח.

כן מפרש האור החיים הק' בריש פרשת בשלח שאמר 'ויהי' לשון צער שהרי הסכמת פרעה ליציאת בני ישראל היה כרוך במכות קשות למצרים, ולאחר מכן ברדיפת פרעה שגררה את טביעת מצריים וזכה רואים ש הקב"ה מלפיד על כליון הנבראים כמבוא בדבריהם ז"ל (מגילה י'): מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה.

יה"ר שאכן נזכה לחירות עולמים ולגאולה השלימה במהרה, וכשם שהשי"ת הוציאנו ממצרים ביד רמה, כך נזכה לצאת מכל המצרים, ונבטח בו לבדו, נזכה לגאולה האמיתית והשלימה מתוך רחמים

וחסדים מגולים ונזכה לאכול מן הזבחים והפסחים בהאי שתא, אמן כי"ר.

שביעי של פסח

בסוגיית הגמרא במסכת ערכין מבואר שאין "גומרים" את ההלל בימי חול המועד ובשביעי של פסח, כי ימי הפסח "אינם חלוקים בקרבנותיהם" דהיינו שבימי חול המועד ושביעי של פסח מקריבים אותו קרבן, ועל כן אין חיוב אמירת הלל בכל יום בפני עצמו.

וביאר בשו"ע הרב שמאחר ואין בכל יום קרבן בפני עצמו, כל ימי החג "טפלים" ליום הראשון, ובהלל ביום הראשון יצאו ידי חובת ההלל לכל החג.

הבית יוסף הביא עוד טעם מדוע אין חיוב לומר הלל בימי חול המועד ושביעי של פסח בשם "מדרש הרנינו" ז"ל: "לפי שנטבעו המצריים, וכתוב (משלי כד, ז) "בנפול אויבר אל תשמח" והוסיף הפרישה "והא דלא גומרים בחול המועד כמו בחג, כדי שלא יהא עדיפא ימי חול המועד מימי יום טוב אחרונים".

הפוסקים נחלקו מהו הטעם העיקרי שאין חיוב לומר הלל בימי חול המועד ושביעי של פסח.

גם הפרישה וכן החק יעקב הביאו הן את הטעם המוזכר בגמרא, והן את הטעם המובא במדרש.

מאידך, (הט"ז ס"ק ג והמשנה ברורה ס"ק ז) הזכירו רק את הטעם המובא במדרש.

ותמוה מדוע נצרך הבית יוסף גם לטעם המבואר במדרש, ולא הסתפק בטעם המבואר בגמרא.

ונראה לבאר על פי דברי הטורי אבן שיש שני טעמים לחיוב אמירת הלל: א. בכל אחד מהמועדים יש חיוב לומר הלל מדין ה"מועד", ולכן אומרים הלל ביום טוב הראשון של פסח, בשבועות ובסוכות.

ב. חיוב אמירת הלל מדין "הודאה" על נס, ולכן אומרים הלל לביל יום טוב ראשון של הפסח, כהודאה על יציאת מצרים, ובחנוכה כהודאה על הנסים והנפלאות שהיו.

ועל פי זה מובן מדוע יש צורך בשני טעמים להסביר מדוע אין חיוב אמירת הלל בשביעי של פסח. ראשית, משום שאין חיוב מדין המועד, מדברי הגמרא, שאין ימי חג הפסח חלוקים בקרבנותיהם. ושנית, גם אין חיוב הודאה על נס קריאת ים סוף, מדברי המדרש, שלא ראוי לומר שירה כאשר מעשי ידי הקב"ה טובעים בים סוף.

שאע"פ שמצד חיוב המועד אין גומרים את ההלל בשביעי של פסח כמבואר בגמרא בערכין "דפסח אין חלוקים בקרבנותיהם", וכבר יצאו בהלל של יו"ט הראשון "אבל משום הנס שהיה ביום שביעי של פסח לכאורה היה צריך להיות שיהיו גומרים בו את ההלל כמו שגומרים את ההלל בחנוכה משום הנס. ואשר על כן אמרו במדרש עוד טעם, שבשביעי של פסח אין גומרים ההלל משום דמעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, והיינו שהוא טעם למה אין גומרים את ההלל בשביעי של פסח משום הנס של קריעת ים סוף". ולפי זה יש לומר שהט"ז והמשנה ברורה הזכירו רק את הטעם "מפני שביום שביעי של פסח נטבעו המצרים" - כי הם מבארים מדוע בשביעי של פסח קוראים הלל "בדילוג" ולא "גומרים" את ההלל. ואמנם רק טעם זה מיישב מדוע אין "גומרים" את ההלל בשביעי של פסח.

ונתבונן דבטעמים של מעשי ידי טובעים ובנפול אויבר, בא ללמדינו שעל אף הנס הגדול ברגע שזה בא על חשבון השני הגם שמדובר בצר ואויב, היא כבר פוגם בשמחה והיא לא מושלמת ומזה נלמד להשתדל לעבוד תמיד את השם בשמחה מושלמת, שלא לא תהיה על חשבון השני.

יה"ר כשם שהשי"ת הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים, כך נזכה שיוציאונו מכל המצרים ויקרע את רוע גזר דינינו, ונזכה כולנו לגאולה האמיתית והשלימה מתוך רחמים וחסדים מגולים אמן.

דברי אלוקים חיים מרוך רבינו הגה"ק זיע"א

אמורי קודש כ"ק רבינו החוקי חיים זיע"א

הנה בכל שנה בשאיבת מים שלנו אמר הרה"ק מבעלזא זיע"א שנזכה לאכול את המצות האלו עם הקרבן פסח, והגם שאין אליהו בא בערבי שבתות וימים טובים (עירובין מג, ב), אך כשיבוא אליהו יתרחץ גם קושיא ז, ועל כן היפלא מה' דבר, ומצד שני כתב החתם סופר שהמשיח יגיע דייקא אחר פסח, כי פסח היא זמן שמחה ואין מערבין שמחה בשמחה, ולטעם זה אין אומרים תחנון בכל חודש ניסן. לקבל מאהבה. יינצל ממשוה עבירה "הנזהר מ'משהו חמץ' בפסח ינצל מ'משהו עבירה' כל השנה".

זהירות בכשרות בכל ימות השנה ובפרט בפסח ידוע מספרי יראה שבכל עניני העבירות שצריך לשוב בתשובה ישנם תשובות וסיגופים מסויימים וכדו' כגון לימוד התורה ונתינת צדקה, אבל על מאכלות אסורות לא שייך שום תשובה, מלבד ע"י תעניות בכדי לבטל את כח שיש לטמטום הלב, ובלא כן א"א להשיג שום בהירות הדעת והלב, כל עוד שלא מירק את הפגם של מאכלות אסורות. ובכלל זה מה שאנו רואים בדורנו על זה שאוכלים כל מיני מאכלים וסומכים על איזה חותמת של כשרות, וגם על זה ירחם ה', כשמתבוננים מי הם המשגיחים.

ובעניי ראיתי במקומות מסויימים שהעמידו משגיחים שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם, והם ממש מופקרים שמעמידים כל מי שהוא ובלבד שיהיה משגיח, ואיני מדבר מאותם שהם זהירים מאד, ועל כן צריך כל אחד להשגיח ולמנוע הן מעצמו והן מבניו, וכשנותנים לילד מיני מתיקה וסומך על איזה הכשר החתום עליה, וזה מטמטם את לבו ומוחו.

וישנם שמתירים לעצמם עניני חומרות בפסח וכדו' עד שמגיעים לשפלות כזאת, עד שנשתרש מנהג לדאבוננו, שישנם קטני הדעת שהולכים לבתי מלון בפסח, ושמעתי מאחד שהיה משגיח בבית מלון מסויים שהיה שם ממש חמץ, ושטפו את המטבח בשטיפה קלה וכיסו אותו, וכשראה זאת ברח משם וויתר על הכל, ובוודאי אין אצלנו אנשים ההולכים למקומות כאלו, אבל צריך לעורר ולהזהיר לאחרים. סיפרתי כמה פעמים שפעם אחת ביקר אצלי בחג הפסח פרופסור ורופא גדול שהלך 'גלוי ראש', ובמקורו היה שומר תורה מעיר פראג.

כיבדתי אותו בפירות שהיו מונחים על השולחן, אך הלה ביקש את סליחתי ואמר שבפסח אינו שותה אפילו כוס מים אצל בניו, ואפילו שהיו יראי ה' יותר ממנו והלכו בכיסוי ראש. והתבוננתי שאפילו אדם כזה שומר על חומרות בפסח, ומה יאמרו אותם קלי הדעת המקילים ומזלזלים בזה, על כן צריכים הם לדעת כי הדבר תלוי בפשם.

כמו שהביא אאמו"ר צוקללה"ה מעשה שהיה אצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זיע"א שהיה במקום מסויים וידו היתה נפוחה, וביקשו לקרוא לרופא, ואמר להם שלא יקראו לרופא, כי טעם נפיחות ידיו הוא מפני שכשעברו הקהל לקבל ממנו ברכת שלום, עבר ביניהם ילד קטן שנשק את ידיו, והוא היה ילד חולה בפיקוח נפש, והוכרחו לתת לו חמץ בפסח בהיתר, ואפילו שהיה בהיתר, עכ"ז נשאר בו איזה פגם, וכשנשק את ידי נכנס בזה אותו פגם, ועל כן התנפחה ידו.

ומכאן רואים עד היכן הדברים מגיעים שאפילו במקום שהיה מותר לאכול חמץ בפסח, עכ"ז נשאר מזה פגם, וכל שכן אותם שמתירים לעצמם את החומרות.

ויאמר משה אל העם אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם וגו' ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, ואתם תחרישון ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו.

וצריך להבין מה שאמר משה לישראל ה' ילחם לכם אתם תחרישון וה' אמר למשה מה תצעק אלי למה בני ישראל יחרשו וישתקו, ורק משה רבינו היה עומד ומתפלל עד שה' אמר לו מה תצעק אלי דבר וכו' וקשה דלמול מי יצעק אם יצעק אם לא לה' אלוקיו, ובפרט בעת צרה דכתיב קראתי מצרה לי, וכתוב מן המיצר קראתי י-ה, והתרגום אנקלוס כתב לתרגם הכתוב שה' אמר למשה "קבלית צלותך" כלומר שאין כבר צורך לתפילה מכיון שכבר קיבלת תפילותיך ולכן דבר אל בני ישראל ויסעו, ורש"י הק' כתב שלמדנו שהיה משה עומד ומתפלל אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפילה שישראל נתונין בצרה, וגם מה תצעק אלי, עלי הדבר תלוי ולא עליך, ואין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם וכדאי זכות אבותיהם והם האמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים עכ"ל.

ונראה לי לומר עוד כי רשם ה' יתברך לומר להם טעם התגברות הדין עליהם הוא לצד שהם המעיטו בלבם האמונה, ואמרו טוב לנו עבוד את מצרים ולזה ציוה ה' לעשות כנגד עון זה הצדקת האמונה בכל תוקף וגם בזה רומזם ה' לדעת את ישראל סיבת הסובב תגבורת הדין מחדש שהוא מיעוט האמונה וצריך הצדקת האמונה בכל תוקף.

ולענ"ד נראה לומר שמה שכתוב "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, באופן אחר, שמכיון שאמר משה רבינו ה' ילחם לכם ואתם תחרישון אמר לו ה' למשה "מה" כלומר למה אמרת כך שלא יתפללו אלי אלא שהם יחרישו, דאדרבה "תצעק אלי" שאני כביכול אוהב תפילתן של ישראל ומתאוה להם ולכן אמר לו ה' "דבר אל בני ישראל ויסעו" שכל מה שעשיתי שיהיה צרה לישראל זה בשביל שאני מתאוה לתפילת ישראל והבל פיהם בתפילה חביב עלי, ולכן כעת שכבר התפלתם כבר יכול אתה לומר להם שייסעו, וכמו שפירש רש"י הק' שאין הים עומד בפניהם וכו'.

ועוד יש לומר בדרך אפשר כי כתוב בספרים הק' שיש להתפלל בתפילה בשביל צער השכינה הק' שבכל צרה שיש לאיש ישראל הקב"ה כביכול גם כן בצרה ולכן אם מתפללים לצורך גבוה לצער השכינה הק' התפילה מקובלת, ולכן אמר ה' מה תצעק אלי כלומר שתצעק "אלי" לצורך השכינה הנמצא כביכול בצרה בצערן של ישראל ואז תוכל לדבר אל בני ישראל "ויסעו" שתתקבל תפילתן.

ועוד יש לומר בדרך צחות שכתוב מה בפתח אבל ידוע בקמץ ופתח מתחלפין ודומין הן מאוד, ובפרט במבטא הספרדי ולכן אפשר לומר שמשה רבינו מחמת ענוותנותו לא היה לו האומץ לומר "דבר אל בני ישראל ויסעו" משום שמשה רבינו אמר "ואנחנו מה" ולכן אמר לו ה' יתברך מה תצעק "אלי" ותגיד לי שאתה עניו, אבל לבני ישראל "דבר" תהיה מנהיג ואמר לו ה' יתברך שיתנהג בגאווה דקדושה שכן צריך להיות למנהיג ולכן אמר משה שייסעו לים ולא עמד הים לפניו וכו"ל.

חד גדיא

מנהגו של רבינו החתם סופר ז"ע היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלה מרבו המובהק הכהן הגדול רבי נתן אדלר ז"ע על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל.

באחד מן הימים בתקופה בה הייתה החילוקי דעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח, ועל אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא", הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המות שהמית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המות.

הבינו הם מקושייתו כי מתחפש הוא מהם ואדם גדול הוא, ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ. ויען ויאמר להם אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט, ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו להאש, ולא צדק השור ששתה למיא, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המות בשחיתו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המות הוא היצה"ר. הוסיף לאמר להם, ומזה תבינו שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים מה לכם להתעבר על ריב לא לכם, ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום.

("ספרא דמלאך" – אמרות ועובדות החת"ס")
מסופר על הרה"ק רבי יואל מסאטמאר ז"ע, שפעם נכנסו אליו עסקני בחודש ניסן ורצו לדבר עמו בעניני ממונות של מוסדותיו הקדושים, אך הוא סירב לקבל ונימוקו עמו, כי אמר הרה"ק רבי יהושע מקראלי ז"ע מי שאינו זוכה לרוח הקודש בליל הסדר אינו בגדר אנושי [והגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים ת"ו], מסר בשם זקינו בנוסחא חריפה הרבה יותר 'מי שאינו זוכה לגילוי אליהו בליל הסדר וביום הכיפורים סימן מובהק הוא שלא עמדו רגליו על הר סיני', ובוודאי התכוון בזה לעורר את עדת מרעיתו להתכונן כראוי לקראת ליל הסדר], ובכך אמר לאלו שביקשו לדבר עמו בעניני ממונות שיבואו אליו אחרי החג.

בפרק ק"ו בתהילים מובאים ארבעה סוגי אנשים שחייבים להודות: עוברי מדבריות, חולה שנתרפא, היוצא מבית האסורים ויורדי הים המלבי"ם מדייק דבר פלא בפסוקים אלו: אצל יורדי הים והולכי מדבריות כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – עם האות צ', ואצלם מסיים הפסוק "ממצוקותיהם יוציאם". לעומתם, אצל השניים האחרים – חולה ומי שיצא מבית האסורים כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו – באות ז', ואצלם הפסוק מסיים "ממצוקותיהם יושיעם". מבאר המלבי"ם שבלשון הקודש ההבדל הוא שצעקה היא פנימית יותר מצעקה. ללמדנו שכשאדם 'צועק' – מפנימיות הלב – הקב"ה מושיע אותו מכל צרותיו – 'ממצוקותיהם יוציאם' לגמרי, אך כאשר אדם רק 'צועק', הקב"ה מושיע אותו מהצרה הנקודתית. ישועה זמנית. אם כן, יש להבין למה השניים הראשונים 'צעקו' והשניים האחרונים 'צעקו'... מבאר המלבי"ם: כאשר אדם נמצא בים והספינה מיטלטלת כקליפת אגוז בין משברי הים – אין לו מה לעשות! לא יעזרו לו פרוטקציות וקשרים ולא יעזרו לו כסף. אין לו שום דבר אחר לעשות חוץ מלצעוק מעומק לבו לקב"ה שיציל אותו מן הצרה. מי שצועק מעומק הלב – יוצא מכל הצרות. אבל כאשר אדם חולה הוא חושב שרופא טוב יוכל לעזור, וכן יושב בבית האסורים מקווה שעורך דין טוב יוציא אותו, הוא מתפלל, הוא 'צועק' לה', התפילה מבחינתו היא סוג נוסף של השתדלות... שום תפילה אינה שבה ריקם והוא 'נושע' ממצוקתו, אבל לא יוצא לחלוטין, שכן הוא לא סמך על ה' במאת האחוזים. במצרים הייתה צעקה! ויצעקו ותעל שוועתם אל האלוקים, ליל הסדר הוא הזמן להחזיר בצאצאינו הישענות מוחלטת בבורא עולם.

איתא בסידור האריז"ל (להרה"ק רבי יעקב קאפיל ז"ע) כתב האריז"ל ז"ל שיזרה האדם בחמץ משהו בכל החומרות, והוא אחד מעשרה דברים המביאים את האדם לידי קדושה. מובטח לו שלא יחטא וז"ל באר היטב: האריז"ל ז"ל כתב, הנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה.

התייחסות הבעש"ט לחומרות הפסח
איתא בכתבי הגה"צ רבי משה מידנר זצוק"ל מסלונים: "הבעש"ט הק' האט נישט געוואלט ליידיען קיין חומרות נאר לענין פסח ולענין שבת". [הבעש"ט הק' לא רצה לסבול חומרות כי אם לענין פסח ולענין שבת].

מעלת המחמיר יותר ממה שצריך וכתב בפלא יועץ: אשריהם ישראל ונשותיהם יותר מהם נזהרים לבער החמץ בתכלית הזהירות, ומחמירין יותר ממה שצריך תבא אליהם ברכת טוב, אבל עיקר הזהירות צריך במה שנותן לתוך פיו.

להחמיר כל מה דאפשר
החומרות של פסח אין להם שיעור, וכמו שהיה אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זיע"א שהיו מניחים על השולחן כל מיני כיסויים ועצים ומעליהם היה צלחת וכפית של עץ ומ"מ לא הוצרכו לכל זה כי לא היה בתוכו מה לאכול חוץ מקצת תפוז"א קר, וכן היה אצל אחד מן הצדיקים שרצה אחד מחסידיו לעשות לו יין לפסח, ואמר לו הרה"ק שלא יוכל לעמוד בדרישותיו, אך אותו חסיד החליט לעשות ושכר איזה גוי וטבלו ג' פעמים בנהר, ונתן לו לבקע עצים עם סכין חדשה, ועמד על גביו להשגיח עליו, ולאחר מכן בעשיית החבית היה נזהר בכל מיני זהירויות, ואח"כ לקח אברכים יראי שמים לעשיית היין וכו', עד שיצא לו חבית יין והביאו אל רבו בשמחה,

והביט עליו הצדיק ואמר הכל טוב ויפה אבל זה יהיה לפסח שני, ואותו חסיד עמד כמסומר למקומו ושאל לפשר הדבר שהרי הוציא ע"ז ממון רב ויגע עליו ביגיעה מרובה, ואמר הצדיק שבשעה שהגוי חטב את העצים הסתובב הוא לרגע ואז לקח הגוי איזה שמן ומרח בו את הסכין כדי שיחתוך יפה, וזה השמן היה מעורב בו חמץ, ורואים מזה את גודל הזהירות שהיה נזהר אפילו אחר שכבר שטפו את העצים והחבית כמה וכמה פעמים מ"מ החמיר בו. וכמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זיע"א שאינו יכול לסבול פרומער אבל פרומער של פסח הוא יכול לסבול.

הופיע ויצא לאור ברוב פאר והדר

פרדס יוסף החדש

על הגדה של פסח

להשיג בחנויות הספרים

◇ סדר הגדה ◇

שערי טומאה כמו כל בני ישראל ועל כן צריכים גם הם לספר ולהודות על הניסים הרבים והעצומים שעשה ה' יתברך לעם ישראל... וגם רמז יש כאן: "וכל" ראשי תיבות: וכהנים, לויים – שגם הם חייבים בסיפור יציאת מצרים.

"חכם מה הוא אומר... רשע מה הוא אומר"

מה מצא המגיד עוול בשאלת הרשע יותר משאלת החכם, אי משום דאומרו לכם שהוציא את עצמו ולא גם החכם אמר אתכם שהוציא עצמו ולא אמר אותנו? יש לומר שהחכם כלל עצמו בשאלתו, והזכיר גם שם השם, שאמר מה העדות... אשר צווה ה' אלוקינו, ואילו הרשע לא הזכיר כלל ה'. וזה כוונת הפסוק "ויתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך" כלומר שיש יתרון בדברי החכם על הרשע, הזכרת ה', כמו שיש יתרון בין אור לחשך דכתיב "ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה", הרי שבאור נזכר שם אלקים ולא בחשך.

ודו"ק, כי הוא דרך צחות.

("קבוץ חכמים" להגה"ק רבי עבדאללה סומך)

מצה זו שאנו אוכלים

צורתה העגולה של המצות נלמדת מן הפסוק: "עגת מצות" (שמות יב, ט). עוגות – מלשון עגול, לכן אופים מצות עגולות. ומה הטעם לצווי זה? הגויים אשר עבדו עבודה זרה, נהגו לאפות לחם על פי אמונתם, – מי שהאמין בשני אלילים – אפה לחם בעל שני קצוות, מי שהאמין בששה אלילים – אפה לחם בעל ששה קצוות, וכדומה. כדי להרחיק את עם ישראל מהעבודה הזרה של המצרים, צוה ד' על היהודים בטרם יצאו ממצרים, לאפות מצות עגולות, בלא קצוות כלל, ובכך לסמן שהם מאמינים בקל אחד. כמו שהעגול אין לו התחלה ואין לו סוף, כך מאמינים אנו בבורא עולם אשר חי וקיים מעולם ועד עולם. (רבי יהודה אסאד)

כן עשה הלל

ידוע כי לאדם צריך להיות המדה טובה של 'כן' [דהיינו לא להקפיד על מאורעות החיים, להכניע את הראש ולומר 'כן', ואם עשה ה' ככה בודאי גם זו לטובה], ולהשיג זה המדה אפשר רק על ידי שפלות רוח. והלל הזקן שהיה ענותן השיג זה המדה, כמו שאומרים "כן עשה הלל", וזאת היה כורך "מצה ומרור" שמרומז על גדלות וקטנות הכל היה אצלו בשוה.

בעל שומר אמונים

חסל סידור פסח וכו',

שמעתי מפי מורי ז"ל (החידושי הרי"ם) על שקורין ליל פסח סדר, וכן אומרים חסל סידור פסח, לרמז למה שאמר המהר"ל ז"ל שכמו שיש סדר לטבע כן יש סדר מיוחד לנשים ונפלאות.

(שפת אמת)

עבד כנעני עובד ביום ובלילה דכתיב "והיו לכם לאחוזת" שמותר לשעבדו בלילה, א"כ אם ישראל במצרים היה להם דין עבד כנעני ממילא אין הלילות נחשבים ויצאו קודם הזמן. וזהו שאלת הרשע הלא יש לכם דין נכרי אם כן "מה העבודה הזאת" היכן הוא העבודה שאתם חייבים עדיין לעבוד שיצאתם קודם הזמן, והלילות לא השלימו דכתיב "לכם" שמותר לשעבד אתכם בלילה, ועל זה אמר בעל ההגדה לכם ולא לו, דהיינו שהרשע אומר דישראל הם בגדר "לכם" היינו עבד כנעני שנאמר בו והיו "לכם" לאחוזת, "ולא לו" שהם אינם בגדר עבד עברי שנאמר בו כי טוב "לו" עמך, ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר, שלפי דעתו יש לו דין עבד כנעני לכן אילו היה שם לא היה נגאל. והיה מתעבב שם ונכנס לשער הנו"ן ולא יוצא משם לעולם.

(יפה נוף)

אחד חכם אחד רשע

מה שנשמך בהגדה רשע אצל חכם, בא להורות שאם האדם הולך בחכמות נקל לו לסור מדרך הטוב ולהיות רשע ח"ו ע"כ צריך להזהר בזה. תמים תהיה...

(ארון עדות)

ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל.

וצ"ב כפל לשון אשר פסח על בתי בני ישראל "ואת בתינו הציל". והנראה על פי מה שאמרו חז"ל שהמצרים היו מולכים את בכוריהם לבתי בני ישראל, כדי להצילם מן המכה, אך מאומה לא הואיל להם, כי מתו גם בהיותם שם, וזה שאמר הכתוב, אשר פסח על בתי בני ישראל אלו הבתים שהיו בהם רק ישראלים, ועליהם פסח המשחית לגמרי, ואת בתינו כלומר גם באותם בתים שהיו בהם בכורי מצרים, ולתוכם נכנס המשחית כדי להרוג את הבכורים המצריים, גם שם "הציל" הקב"ה את בכורי ישראל.

(דובר שלום)

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

נשאלת השאלה: מדוע הדגיש בעל ההגדה ואמר וכל המרבה... היה מספיק לומר והמרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח? עונה החיד"א: המילה "וכל" באה לרבות גם את הכהנים והלויים שאפילו שהם לא היו בשיעבוד מצרים שהרי שבט לוי לא היו משועבדים לפרעה... בכל זאת חייבים הם להרבות בסיפור יציאת מצרים. ומדוע? כי גם שבט לוי לא יכלו לצאת ממצרים ורק אחרי שה' גאל את עם ישראל ממצרים יכלו גם הם לצאת... ועוד סיבה: שגם הם יכלו לרדת ברוחניות – לחמישים

כל דכפין ייתי.

עליו כל הטובות, "ויכול", ויהיה לו מה לאכול, שיהיה לו פרנסה בריווח, "כל דצריך", דברים הצריכים "ייתי" עליו ויהיה לו, ואף על פי שאינו כדאי, לזה אמר "ויפסח", וידלג לאדם כמו במצרים, שאף שלא היו ראויים, כתיב ופסחתי עליכם וכו' (זרע קודש)

כל ימי חיך להביא לימות המשיח.

כי כשמספרים ביציאת מצרים ומאמינים שעשה הקב"ה נסים, וכיון שהיה כן בוודאי עתיד להיות גם כן נסים גדולים, על ידי זה הוא התקרבות המשיח, וזהו להביא לימות המשיח.

(נופת צופים)

חכם מה הוא אומר וכו'.

ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח וכו'. כתב בשם אביו זי"ע, שהשי"ת נתן כח בזה הלילה, לכן צריך האב להשיבו תשובה ראויה ונכונה בכדי שתקבע תשובה הזאת בלב הבן תמיד.

(מהרי"ד מבעלזא)

ושאינו יודע לשאול את פתח לו.

פירש שאינו יודע, דמי שמחזיק עצמו ויודע שהוא אינו כלום אז את-פתח לו השערים בשמים מא' ועד ת'.

(דברי חיים)

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

ויל"פ הסמיכות דלכאורה קשה למה אין מברכין על ההגדה דהוא מצות עשה ככל המצות כדכתיב והגדת לבנך, ונראה לתרץ כיון דהוי מצוה שאין לה קצבה אין מברכין עליה, כדאי' סברא זו (במג"א או"ח הל' תפילה) לגבי תפילה דלכך אין מברכין עליה משום דלית ליה קצבה כדאמרין בגמ' (ברכות כ"א.) הלואי שיתפלל אדם כל היום, ובזה יובן הסמיכות מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וא"כ שהוא מצוה למה אין מברכין עליה, לז"א שכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, א"כ הוי מצוה שאין לה קצבה דאין מברכין עליה.

(דברי מהרי"א)

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם וכו'.

והנראה דהנה ישראל היו במצרים רד"ו שנים ואייתא (פדר"א מ"ז) שנחשב גם חמש שנים קודם שירד יעקב למצרים היינו משעה שנולדו מנשה ואפרים נמצא רט"ו שנה שישראל היו חייבים להיות במצרים ת"ל שנה. אבל הואיל ושעבדו אותם גם בלילות כדכתיב "וירא את ענינו" זו פרישות דרך ארץ והדין הוא (קדושין ט"ו.) עבד עברי אינו עובד בלילה מדכתיב "כי טוב לו עמך" לכן נחשבו גם הלילות ועולה למספר ת"ל, כי שני פעמים רט"ו הם ת"ל. אבל

◇ אכילת מצה ◇

היינו ניצולים מידי רודפינו המצרים. אבל הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו עשה עבורנו גם את הנס הזה, שההליכה בחוף הים תהיה בצורה נוחה ונעימה. (לאור הנר)

מצות עשה של אכילת מצה

משומרת בליל פסח, היא יחידה שנשאת לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה, אין לנו לא פסח, ולא קדשים, ולא תרומה, ולא מעשר שני, רק מצוות משנה לשנה, ואם גם היא לא הועילה בידינו בשלימות. הייטב בעיני ה' חלילה וחלילה.

(חתם סופר)

בראשית, וראייתו מהפסוק (שמות יג, ז) 'מצות יאכל את שבעת הימים', 'שבעת ימים' אין כתיב כאן, אלא 'שבעת הימים' בה"א הידיעה, ללמדנו שנעשה שותף בבריאת שבעת ימי הבנין. (באר הפרשה) "אילו קרע לנו את הים, ולא העבירנו בתוכו בחרבה דיינו" לכאורה, אם לא היה מעבירנו בו בחרבה, איזה טעם היה בקריעת נם סוף? התשובה היא, ש"בחרבה" הכוונה לייבש את קרקעית הים. יכול היה הקדוש ברוך הוא להעבירנו בים בלי לייבש את הקרקעית, ואז היינו נאלצים לבוסס בבז. זה אמנם לא כל כך נעים, אבל סוף כל סוף

היום אתם יוצאים בחודש האביב.
איאת בזוה"ק דבזכות מה שישאל אוכלים מצות בפסח ניצלין בדין בראש השנה, ויש לרמז זאת בפסוק הזה, היום, נקרא ראש השנה כמ"ש, וז"ש היום אתם יוצאים, בראש השנה אתם יוצאים בדין, בחודש האביב, בזכות המצה שאוכלים בחודש ניסן בפסח.

(דברי יחזקאל)

מצות יאכל את שבעת הימים

נפלאים דברי ה'רוקח' (הלכות פסח אות רצא) שהאוכל מצות בשבעת ימי החג הלכתן נעשה שותף לקב"ה במעשה

◇ גודל קדושת ימי החג ◇

שאינו הגויים לובשים מלבוש כמוהו, ע"כ מראים בלבישתו שבזכות זה נגאלו. (אמרי פנחס)

טוב שלא לדבר בליל הסדר

ואחר כך בליל הפסח הקדוש טוב שלא לדבר מאחר התפלה עד לאחר הסדר, כמו שפירשו הצדיקים "פסח" שהוא פה-סח תיקון לדיבור הפה. ולכל הפחות בשני לילות הקדושות לשמור הפה מאד.

(אגרות שו"א ט)

(פנים יפות)

ובחג הזה מתעורר הנס כמו בעת יציאת מצרים, והנה ביציאת מצרים היה הדעת בגלות, ובחג הזה בא להם בחינת הדעת, וכמו כן לדורות, וזה הרמז בסימן מוציא מצה, היינו כמו מצא אבידה הנ"ל שימצא האדם מה שנאבד מאיתו.

(חסד לאברהם)

ימים אלו יקרי הערך, שעה ליום יחשב (שו"ת אבני נזר או"ח סי' של"ו)

לובשין הקיטל בליל פסח,

כי ישראל נגאלו ממצרים בשביל שלא שינו שמם לשונם ולבושם, והקיטל הוא מלבוש

בפסח שזהו זמן הגאולה, צריך כל אחד ואחד לראות ולהשתדל, שהוא לא יהיה המונע את גאולת הכלל על ידי מעשיו.

(חידושי הרי"ם)

זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים ולא אמר זכור את היום אשר יצאת ממצרים אלא שבכל שנה ושנה הוא היום הזה ממש שיצאנו ממצרים והענין הוא שבכל שנה ושנה מתעורר אור ההוא שהיה במצרים כמ"ש והי' אמונת עיתך דקאי על המועדים חוסן ישועות היינו שבכל שנה בימי הפסח היא חוסן הישועות שהיו בעת ההוא.

רפואת חיים

רפואה למחלה

בשבת אחרי פסח עלה לבימה, והודיע את צערו לרבים, שעליו לעבור ניתוח מסוכן ושיתפללו בעדו ויבקשו עליו רחמים, ומסר לפניו דברי פרידה בדמעות שליש שמא לא יזכה חלילה לקום ממיטת חליו, כי מי יודע מה יגזור עליו השי"ת. לאחר כמה ימים נסע שוב לקלויזנבורג אל הרופא, הרופא חזר לבדקו טרם הניתוח, ומה גברה תדהמתו בראותו שהמחלה נעלמה כליל, ולא מצא שום חסרון במקום הקיבה. והיה בטוח בדעתו שבינתיים ביקר אצל רופא מומחה שריפא את מחלתו, ומרוב התפעלות ביקש שיגלה לו מי הוא הרופא שהצליח לרפאותו רפואה שלימה.

והשיב הגר"צ שלא היה אצל שום רופא, רק אכל בליל הסדר את הכזית מצה מיכלא דאסוותא, ועל ידי כך זכה לרפואה שלימה, 'וענה [הרופא] ואמר, שנס גדול נעשה לי, והודה שידיעת וחכמת הרופאים הוא כאין נגד רצון הבורא ית"ש'.

בעל המעשה עצמו כותב את כל השתלשלות הדברים אל ידידו ומחונתו הגה"צ רבי ישראל וועלץ צ"ל, ומסיים שם 'נא למסור תוכן המכתב לבני שיחי', שידע גם הוא להודות ולהלל לשמו יתברך על כל החסד אשר גמלני, ויברך ברכת שעשה ניסים לאבותינו' (המכתב נדפס במלואו ב'באר צבי' חלק האגרות, מכתב לב), וגם עדי שמיעה היו מספרים בערגה, איך היה הגר"צ מתאר להם איך הרגיש שהמצות פעלו להסיר ממנו את כל מכאוביו.

בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה התגורר ברומניה (רומניה) אדם גדול ושמו הגה"צ רבי צבי קינסטליכער צ"ל אב"ד הערמנשטאט-סעבען [אחר המלחמה היה דר בירושלים והיה קרוב מאד אל הגר"מ דושינסקי ז"ע, הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב ז"ע היה מסתופף הרבה בצלו], שנה אחת בחודש ניסן הרגיש ביסורים נוראים במקום הקיבה, ונסע לעיר קלויזנבורג כדי לדרוש אצל רופאים מומחים שימצאו מזור למחלתו, ואכן את אשר יגור ממנו בא, כי אחרי בדיקות חוזרות ונשנות הודיעו לו שמחלה קשה מקננת בתוך גופו, וחייבים תיכף לנתחו כדי לעקור ולרפא את המחלה.

משקיבל הגר"צ את הבשורה הקשה לא יכולתי להסכים ע"ז להיות בבית החולים במשך ימי החג, ובטחתי בה' שלא אעבור על 'בל-תאחר', ובאתי לביתי, בלית ברירה הסכימו הרופאים לדחות הניתוח אך התרו בו מאד לבל יאכל שום דבר זולת חלב וביצים ומיץ תפוזים, וכ"ש שלא לאכול פת ולחם.

את ליל הסדר ערך כדרכו ברוממות הרוח והתלהבות הנפש מתוך שמחה וחדוה, ובעת אכילת מצה החליט לעבור על דברי הרופאים ואכל כזית מצה שרוי בחלב בשני הלילות, 'וחסדי ה' כי לא תמנו, כי בליל שני אחר הסדר סרו היסורים לגמרי, וכאילו לא היו, ולא הרגשתי שום כאב ב"ה'.

מרת הגאון רבי שריה דבליצקי זצוק"ל

מרשימות הרה"ג יוסף שוב שליט"א מו"צ בירושלים

מתוך קובץ גם אני אודך - פסח

שע"י הגאון ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מו"צ בק"ק קראלי

מצה

קמג. לכתחילה ראוי להקפיד למי שיכול לקחת [לכזיתים של ליל הסדר] דוקא מצות שנאפו תוך חודש לפני פסח לחשוש לשיטת הב"ח דאין יוצא ידי חובתו במצות שנאפו קודם שלושים יום לפסח.

קמד. מי שאכל כל השנים מצות יד ריחיים של יד ורוצה לאכול כעת במשך הפסח ריחיים של מכונה ורק ליל יו"ט ראשון הדלקת נרות

קנד. האוכל בליל הסדר בבית אביו או חמיו וישן בבית אחר יש להדליק את הנרות במקום השינה ששם עיקר דירתו, ויניח נר גדול שידלק כשיחזור לאחר הסדר, ואי"צ להדליק את זה דוקא בחדר שינה הוא הדין שאפשר להדליק שם בסלון, ואף כשחל ליל פסח במוצאי שבת מותר להדליק שם אף שאינו נהנה מזה כיון שיש אור חשמל.

תפלות החג

קנה. הטועה בתפלה בפסח ואמר חג הפסח במקום חג המצות מסתבר דיצא ידי חובתו.

קנו. הטועה בשלוש רגלים או בר"ח ובמקום לומר את יום חג המצות הזה וכדו', אמר את יום הזכרון הזה לא יצא יד"ח אף דכתיב על כל היו"ט ור"ח והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם (במדבר י' י')

קנז. בעילה יבוא אם אמר את החג הנכון אך במקום לומר בחג הפסח זמן חרותנו אמר זמן מתן תורתנו וכדו' אולי יצא יד"ח וצ"ע.

ברכת מעין שבע

קנח. בליל פסח שחל בשבת אם הש"ץ טעה והתחיל לומר ברכה מעין שבע יסיים ולא יפסיק באמצע. (ע"ע בשו"ת שומע ומוסיף פסח)

הלל בבית הכנסת

קנט. אני נוהג בליל פסח שלא לברך ברכת הלל בביהכ"נ, ואני מכין שלא לצאת בזה ידי חובת אמירת הלל בליל פסח וכל אמירתי רק כדי לקיים המנהג, אולם הש"ץ אצלנו כן מברך ברכת הלל.

קס. המתפללים מעריב בליל פסח בפלג המנחה אין להם לומר הלל בברכה רק בלי ברכה. (א"ה, עי' שו"ת שומע ומוסיף פסח)

קסא. נשים המתפללות מעריב בליל פסח אומרות הלל בברכה [במקומות שנהגו לברך ליל הסדר

קסב. אבל וחתן בשנה ראשונה יכולים ללבוש קיטל ירושלמי (וויסע חאלאט) בליל הסדר. וקיטל רגיל יש מנהגים שונים אם להלביש בליל הסדר.

קסג. לא שמעתי מכזה מנהג להניח עץ רימון על השולחן

בליל הסדר זכר לקרבן פסח שניצלה בשפוד של רימון.

קסד. כשמתארחים בליל הסדר מותר לבנות לנגן מה נשתנה דזה לא חשי ב ניגון לענין ערוה (ואי"צ למנוע מפני שמיעת האורחים)

קסה. יש ליזהר בכל סכנות של חז"ל כגון ביצה קלופה ובצל קלוף בליל פסח אף דזה ליל שימורים.

קערת ליל הסדר

קסו. אני מסדר את הקערה כדעת הגר"א ורק שני מצות, ואין הפסק בין מצה למצה. והמינים הם מסביב למצות. (א"ה, עי' הגש"פ יקרא דאורייתא ריש עמ' לח)

קסז. אני נוהג להביא את קערת ליל הסדר לשולחן לאחר הקידוש.

קסח. אפשר להשתמש לקערת ליל הסדר בקערות של ג' קומות, והעיקר בשעת ברכת הלחם משנה להוציא את זה ולאחוז את זה ביחד ללא הפסק בין המצות.

קסט. לזרוע אני לוקח כנף של עוף.

קע. את ה"זרוע" אין צריך בדוקא רק לצלותו ואפשר לבשלו קודם ואח"כ לצלותו קצת.

קעא. הביצה שעל הקערה אני לוקח ביצה מבושלת קלופה, ואוכלים ביצים בתחילת הסעודה. ואני אוכל הביצה מהקערה.

הסיבה

קעב. במ"ב סי' תע"ב ס"ק ז' כתב שישב בהסיבה, ר"ל ראשו מוטה לצד שמאל על המטה או על הספסל וכרים תחת ראשו אצל השלחן. ופעם הייתי מקפיד על זה שגם הראש יהא מוטה לצד שמאל אבל הפסקתי לנהוג כן כיון שהיין נשפך כשהראש מוטה וכיום רק את הגוף אני מטה לצד שמאל והראש עומד ישר באויר.

קעג. אפשר להסב בליל הסדר על ידית של הכסא או כשאין ידית לסובב את הכסא ולהסב על המשענת של הכסא, וראוי להדר להניח כרית על הידית או המשענת.

קעד. אפשר לטעום קצת מהכוס בלא הסיבה ואח"כ להסב כדי שלא ישפך יין מהכוס.

קעה. מי שנמצא בליל הסדר בבית חמיו שהוא גם רבו מובהק צריך מחילה כדי להסב בליל הסדר דאינו דומה לאבא שמסתמא לא קפיד עליה.

קעו. הנמצא בליל הסדר אצל רבו, ורבו אינו אומר לו שיכול להיסב שלא יסב ולא יבקש רשות מרבו להיסב.

קעז. נשים ששתו את הד' כוסות או אכלו את הכזית מצה בעמידה יצאו יד"ח.

קעח. ברכת בורא פרי הגפן ועל אכילת מצה בליל הסדר אין לומר בהסיבה.

עובדות חיים

שלחתי אלי? - רדיפת היהודים, שמוכרח לבוא לפני הגאולה, הלא יכולה היתה לבוא גם בלעדי ביקורי אצל פרעה. (במשנת רש"י - פר' שמות)

גדול שמודדים

בשעת עריכת הסדר, בשנת תרכ"ה, אצל הרה"ק ה"צמח צדק" מליובאוויטש זי"ע"א (יומא דהילולא י"ג ניסן), כשהגיעו ל"יחץ", לקח אחד המסובים את שני חצאי המצה ומדד איזה מהם גדול יותר, כדי להציפנו לאפיקומן. אמר הרבי: "גדול שצריכים למדוד אותו, הקטן גדול ממנו", נכדו הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע"א, שהיה מסב באותו סדר אצל זקנו, והוא אז ילד כבן חמש, אמר לאחר זמן, בימי רבנותו: מאז ואילך נקבע בי רגש של מיאוס לגדול ש"מודדים" אותו.

חד גדיא

מנהגו של רבינו החתם סופר זי"ע היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלה מרבו המובהק הכהן הגדול רבי נתן אדלר זי"ע על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל.

באחד מן הימים בתקופה בה הייתה החילוקי דעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח, ועל אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא", הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המות שהמית לשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המות.

הבינו הם מקושייתו כי מתחפש הוא מהם ואדם גדול הוא, ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ. ויען ויאמר להם אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט, ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו להאש, ולא צדק השור ששתה למיא, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המות בשחטו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המות הוא היצה"ר. הוסיף לאמר להם, ומזה תבינו שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים מה לכם להתעבר על ריב לא לכם, ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום.

(ספרא דמלאכ"א - אמרות ועובדות החת"ס)

לארה"ב מרוב מחסור הפרנסה, א"ל הטשורטקובער אברכך בברכת הדרך, אבל שליחות אחת אבקש לשלוח על ידך, שתמסור 'פריסת שלום' אל האלוקים של ארה"ב. נחרד האיש ושאל את הרבי וכי יש ח"ו שתי רשויות... והרי הקב"ה יחיד הוא בעולמו, ואותו קוב"ה שברא ונמצא בארה"ב, אף הוא נמצא כאן בטשורטקוב, ברחבי אירופה ובכל פינה נידחת שבעולם. א"ל הרבי, אכן, לזאת כוונתי, מדוע תדמה בנפשך כי בארה"ב תצליח בפרנסה יותר מכאן, הרי אותו הבורא שיפרנס אותך בארה"ב, בידו לפרנס אותך כאן באירופה. ואגב, הלה אכן לא נסע, וניצלו חייו, כי היה לו כרטיס לאנייה הנקראת 'טיטאניק' ששקעה באותה הנסיעה למצולות ים.

(באר הפרשה)

לשנה הבאה בירושלים הבנויה

מסופר, כי שנה אחת בליל הסדר בעת הגיע הרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע לאמירת "לשנה הבאה בירושלים", שאל: למה מבקשים שרק לשנה הבאה נהיה בירושלים, הרי אנו מאמינים ומשתוקקים שבכל רגע יכולה להיות גאולתנו ופדות נפשנו? אלא תירץ תירוץ נפלא ואמר: הנה, כשהיו מונים את השנים למלכים (כדאיאת במשנה באחד בניסן ראש השנה למלכים), היו מונים את מנין השנים מעת שהתחיל המלך למלוך, וא"כ כשיתגלה מלך המשיח, אז יתחילו למנות שנה חדשה מאותו רגע שיתגלה וימלוך עלינו. לכן אנו מבקשים: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", כלומר, גם אם יבוא היום מלך המשיח, זה כבר יהיה שנה הבאה, כי יתחילו למנות את השנה מעת ביאתו.

וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני (פרשת שמות ה, כב).

הרה"ק הרבי ר' העניך מאלכסנדר הסביר פסוק זה בסיפור מעשה כדרכו בקודש.

יהודי כפרי, בור ועם הארץ גמור, לא ידע כיצד עורכים את ה'סדר' של ליל פסח, משהגיע ליל הסדר שלח את נוות ביתו אל השכן, לראות כיצד הוא עושה את ה'סדר נאכט', למען ילמד וידע אף הוא מה עליו לעשות. משנכנסה לבית השכן מצאה אותו עומד ומלקה את אשתו בשוט. היתה סבורה שכן עורכים את הסדר ונתיראה להגיד זאת לבעלה, חזרה לביתה ומילאה פיה במים.

לשווא עמל הכפרי להוציא מפיה את סודה, כי כאילם לא הוציאה הגה מפיה, לבסוף פקעה סבלנותו של הכפרי, נטל שוט והחל להלקותה. אז פתחה פיה ונצטעקה: אם יודע ידעת בעצמך כיצד עורכים את הסדר, למה איפה שלחתי לברר זאת אצל השכן...?

הוא אשר אמר משה רבינו לפני הקב"ה, הלא אתה ידעת את אשר יעשה פרעה בעקבות שאבקר אצלו, ולמה איפוא

כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי...

הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז' זצ"ל, כשהיה מגיע לקטע זה, היה עומד ומתחטא לפני בוראו, וכך היה אומר: "כל חמירא וחמיעא דאיכא - ברשותי, כל חמץ הקיימים בעולם - ברשותי", בשלי הם, אני האשם בקיומם. "דחמיתיה" - כמדומה אני שהבחנתי בחמץ רע זה, ואולם באמת - "דלא חמיתיה", אין אני מרגיש בו כראוי, שהרי חשוב אני בעיני עצמי צדיק, "דבערתיה" - חושב אני שכבר ביערתי אותו, אך לאמיתו של דבר - "דלא בערתיה" עדיין חמץ זה קיים. אף על פי כן, ריבוננו של עולם, הריני מפיל תחינתי לפניך "לבטל ולהווי הפקר", יהא בעינך כאילו אינו קיים כלל.

ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין

(פסחים צט ע"ב) כמה ימים קודם חג הפסח עצרה מכונית ליד ישיבתו של רבי יוסף-צבי דושינסקי, בשעה שזה עמד ומסר שיעור לתלמידיו. בפתח נראתה דמותו של הרב מטפליק, רבי שמשון-אהרון פולונסקי. בלי אומר ודברים ניגש אל ראש הישיבה וקרא: "רבי! יש אביונים שאין להם מאומה בעבור צורכי הפסח - לא מצה ולא ארבע כוסות. מכונית מחכה לנו בחוץ. ניסע יחדיו אל כמה גבירים ונאסוף כסף בעבור העניים". הלא אני עומד באמצע השיעור! תמה הרב דושינסקי. "בטוח אני שאתם תמסרו עוד שיעורים רבים, אבל אותם יהודים, מה יאכלו בחג!", השיב הרב מטפליק. למשמע הדברים ירד הרב דושינסקי מהדוכן ויצא עם הרב מטפליק. (שיחת השבוע)

השתא הכא...

מעשה אצל ה' בית ישראל' זי"ע, שבשנה אחת טרם פשט את ה'קיסטל' פנה אל המסובים ואמר 'היום לובשים את ה'קיסטל' ואחר הסדר פושטים אותו, אך דעו נא - יבוא יום שמלבישים בגדי לבן ולא יפשטוהו עוד...' (באר הפרשה)

רם הודע כי לך היום אף לך הלילה

כה ביאר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע כי הנה מבקשים אנו מהבורא, רם - הקב"ה הרם על כל רמים, אנא ממך הודע אותנו, שנכיר הטיב שכאשר אנו מהלכים במחשבה כי לך - שהכל מידך ה', וכל המפעל שלך הוא, אזי אנו במצב של יום, כלומר שאנו רואים את האמת לאשורו, כאור יום המאיר, אבל אם ח"ו נהלך במחשבה שאף לך - כלומר שאנו עושים והקב"ה גם עושה - והוא עוזר ומסייע אותנו, אז אנחנו במצב של לילה. ..

אחד אלוקינו בשמים ובארץ

סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל, שבשנים קדמוניות בעת ישיבת רבים מאחינו בני ישראל בארצות אירופה, נכנס יהודי אל הרה"ק מטשורטקוב זי"ע לקבל ברכת פרידה, כי בדעתו לעקור דירתו

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

הפתח, לדפוק על הדלת או להכנס פנימה, אין זה באחריותך כלל, והרי אתה נקי מפקודתי זו.

אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכיז היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו.

חלפה שעה קלה וגוו של המשמש בקודש החל להצטמרר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים אשר הודיעו הרבי מראש.

תחילה הגיעו ובאו שני אנשים הדורי פנים, בעלי זקן צחור היורד על פי מידותיהם, לבושים בבגדי שיראין כמנהג החסידים ולראשם אדרת שיער נאה. מבקשים הם להכנס אל הצדיק ולקבל ממנו ברכת שלום עליכם. אלא שתיכף ומיד קפץ המשמש ואמר להם כי הרבי סגור ומסוגר בחדרו, אין יוצא ואין בא ואין שום אפשרות להכנס לחדרו או לראותו. ניסו החסידים לבקש פעם ופעמיים, אך משראו כי המשמש עומד על שלו כחומה בצורה, פנו ויצאו כלעומת שבאו.

משיצאו הללו נכנסו ובאו שני אדונים נכבדים, שהיו נראים כפריצים וכרוזנים, לבושים בבגדי פאר והדר, ופנו אל המשמש בבקשה שיכניסם אל הרבי. לא היסס המשמש והודיע להם כי הדבר נבצר ממנו, שכן הרבי הזהירו לבל יהיו אף אדם להכנס לחדרו. החלו אותם אדונים לשכנעו בהטבות שונות ומופלגות שיקבל מהם אם רק יניח להם להכנס אל הרבי. לנגד עיניו הם שלפו צרור מלא במטבעות זהב ואמרו לו כי יודעים הם שהיום 'יום טוב ראשון של פסח' ואסור לו לנגוע בממון, אולם באם יכניסם אל הרבי הם יניחו לו את כל הצרור הזה בקרן זוית מוסתרת ובמוצאי יום טוב יוכל לקחת את הזהב לעצמו. המשמש המשיך לסרב בתוקף, ואילו הם ניסו את כוחם גם באיומים שונים, ומשראו כי המשמש נחרץ בעמדתו פנו לדרכם ויצאו החוצה.

השקט שב לשרור בבית הרבי לדקות מספר, עד שלפתע נפתחת הדלת בקול רעש ואל הבית נכנסו גנרלים בכירים, לבושים במדי צבא מפוארים ועטורים במדליות רבות, חגורים מתניהם בחרבות נוצצות, וכל כולם אמר כבוד. הגנרלים אפילו לא הסתכלו אל המשמש אלא פנו תיכף אל חדרו של הרבי וביקשו להכנס. המשמש הרועד ממראה אנשי הצבא, זיהה תיכף כי אחד מהם נושא את מדי הצבא הרוסי ורעהו את מדי צבא הפולני, ונעמד כחוצץ בינם לבין דלת הרבי.

הגנרלים שלא היו רגילים לראות אדם העומד בדרכם ביקשו ממנו לזוז תיכף ומיד ולא להפריעם להכנס אל הרבי, אולם המשמש אזר חיל ואמר להם כי הרבי פקד עליו שלא לתת לאף אדם להכנס אל חדרו ואף לא לדפוק על דלתו, ולכן הוא מבקש מהם לעזוב את המקום על אתר. תחילה ניסו הגנרלים לשכנע את המשמש בדרכי נועם, הם הסבירו לו שכל בואם הנה הוא לטובת עם ישראל, ובוודאי על שכמותם לא התכוון הרבי באוסרו להכנס. לאחר מכן הציעו לו הגנרלים ארנק עמוס בשטרות מרשרשים ועוד שלל מתנות יקרות ונדירות ושכיות

שנה אחת עם סיום תפילת ערבית בליל יום טוב ראשון של פסח, פנה הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א (היא"צ בח' ניסן) אל בניו הצדיקים ואמר להם כי הוא מבקש מהם עתה לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה, מאחר ויש לו עניין חשוב ונעלה מאוד לעסוק בו ועדיין אין הוא יכול לפנות לעריכת הסדר, ולפיכך מבקש הוא מהם לבל יבטלו את הזמן וימתינו לו לחינם שכן זה עתיד לארוך זמן רב, וכשיעלה לפניו לערוך את הסדר הוא כבר ישלח להודיע להם.

בקשה זו הייתה לפלא גדול בעיני בניו הצדיקים כיון שדרכו של אביהם הרה"ק מנשכיז הייתה ידועה להם תמיד, למהר מאוד אחר התפילה בליל הסדר כדי להקדים ולקדש בשעה מוקדמת ולסיים את עריכת הסדר מבעוד מועד בשעה שיוכלו לאכול את האפיקומן עוד קודם חצות הלילה. כמובן שהבנים לא הרהרו אחר רבם ואביהם ופנו לעסוק בתורה כבקשתו.

לפני שהסתגר הרה"ק מנשכיז בחדרו הוסיף וקרא למשמשו בקודש, הוא המופקד לעמוד בשער המלך ולהכניס את החסידים דורשי עצה ותושיה אצל הצדיק, והודיעו כי צריך הוא עתה להסתגר בחדרו, ובשל כך עריכת ליל הסדר תתמהמה. לא זו אף זו, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש באזהרה גדולה, לעמוד על המשמר ביתר שאת וביתר עוז לבל יהיו אדם להכנס אל חדרו, ויהי מה. רשאי אתה לומר לכל מי שיתפלא על סירובך כי מצווה ועומד אתה ממני על כך, והרי זה ללא יוצא מהכלל.

לא נחה דעתו של הרבי והוא המשיך להורות למשמש בפרוטרוט ככל אשר יעשה בכל מקרה אשר יקרה: גם אם יגיעו לכאן חסידים ואנשי מעשה מרחוק או מקרוב, גם אם הם כאלה המסתופפים בצילי ועושי רצוני, ויבקשו להכנס, אל תניח להם בשום אופן; גם אם יבואו לכאן פריצים עשירים ונכבדים ויבקשו לחלות פני, תדחה אותם בתוקף, הגם שיאמרו שזה עניין נחוץ הנוגע לכל כללות ישראל; וגם אם יבואו לכאן אנשי צבא בכירים, גנרלים משכמם ומעלה, הן ממדינת רוסיה והן ממדינת פולין, ויבקשו להכנס לחדרי, אל תסכים להם.

ואתה דע לך, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש, כי בקשות אלו יכולות להיות מלווים גם בשוחד וגם באיומים, כך שגם אם ירעיפו עליך מתנות נכבדות ויקרות בשביל שתתיר להם להכנס, או לחילופין יאיימו עליך בחרבותיהם שיתיזו את ראשך מעליך אם לא תפתח להם את הדלת, דע לך שאין לך מה להתיירא ולהתפחד מהם, ומבטיח אני לך שלא יארע לך כל רע מהם.

יתכן מאוד שכל אותם אנשים בראותם שאתה מתעקש ואינך מסכים להכניסם אל החדר, המשיך הרה"ק והסביר למשמשו הנדהם, יבקשו ממך שלכל הפחות תדפוק עבורם על דלת הכניסה לחדרי, אך גם לזאת עליך לסרב בתוקף ולומר כי אתה מצווה ועומד שלא לעשות כך, ואף אם יחזרו ויאיימו עליך באיומים שונים, עמוד על שלך ואמור להם: יכולים אתם לעשות בי ככל שליבכם חפץ, ואילו אני על משמרת אעמודה ולא אכניסכם לחדר ולא אדפוק על הדלת.

אך זאת, סיים הרה"ק ואמר, הוא ציווי עליך גרידא ולא עליך המלאכה לגמור, שכן אילו אותם אנשים ייגשו מעצמם אל

חמדה מאוצרות מלכים, אולם משסירב המשמש לכל זאת הם התחילו לנופף מולו בחרבותיהם ולהזהירו כי מרה תהא אחריתו אם לא יפתח בפניהם את הדלת של הרבי, או למצער ידפוק על הדלת ויודיע לרבי כי הם באו לבקר.

המשמש שנוכח לראות איך שנבואת הרבי מתקיימת ודבר מדבריו לא נפל ארצה, הבין כי לא דבר פשוט הוא, ועל כן אזר עוז והודיע לגנרלים כי יהיה אשר יהיה לא ינתן להם להכנס אל הרבי, וכי כל האיזמים וההפחדות לא ישנו את דעתו והחלטתו לציית לדברי הרבי בכל מחיר. כיון שכן החליטו הגנרלים כי הם יודעים להסתדר בעצמם. הם הלכו אל עבר הדלת, דפקו עליה בקול, והתפרצו לתוכה. המשמש שראה זאת השמיע קול צעקה רמה, התעלף מפחד ומרעדה ונפל על מקומו. בניו של הרה"ק מנשכיז שיושבים היו ולומדים בחדר הסמוכים שמעו את צעקתו של המשמש מיהרו לבוא לעזרתו והשתוממו לראותו שוכב מעולף על הארץ.

במשך דקות ארוכות ניסו הבנים להשיב את רוחו של המשמש, כשבעיצומם של המאמצים נפתחה דלתו של הרבי והוא הודיע לבנים כי מוכן ומזומן הוא ללכת לעריכת הסדר. רוחו של המשמש שבה לאיתנו, אולם משהתעניינו בני הרבי אצל המשמש על סיבת עלפונם הפתאומי סימן להם הרבי כי לא יעסקו בזה עתה וכי הוא בעצמו עוד יספר להם את כל השתלשלות הדברים.

אחר עריכת הסדר באש קודש, פתח הרה"ק מנשכיז וסיפר לבניו הצדיקים דברים נפלאים מכבשונם של עולם: יודעים אתם בוודאי כי בימים אלו מתנהלת מלחמה קשה בין המדינות, בין ארץ רוסיה לארץ פולין, אך יש לכם לידע כי המלחמה האמיתית אינה מתנהלת עלי אדמות אלא זו היא המלחמה הקיימת בין שרי מעלה, שהרי לכל ארץ וארץ יש שר של מעלה, וכמו שנאמר (ישעיה כד, כא) 'וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמָּרוֹם בְּמָרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה', והמלחמה האמיתית היא בין השר של רוסיה לשר של פולין המתנהלת ביניהם בעולמות העליונים.

ואכן לפני בית דין של מעלה הגיעו שרי שני המדינות כדי להתדיין מי יזכה בניצחון. עמד שר של פולין וטען כי לו ראוי הנצחון מסיבה היסטורית, שכן לאחר גירוש ספרד, כשבני ישראל היו מושלכים ממקומם מבלי מצוא מנוח לכף רגלם, עמד ופתח את שערי ארצו בפניהם. אילו לא היה עושה כן, הטעים שר של פולין בפני בית דין של מעלה, בוודאי שהיו נאבדים חלילה אלפים ורבבות מבני ישראל, ובגלל שבאותם הימים עשו מעשה חסד זה עם בני ישראל ראוי שעתה יזכו לניצחון על פני מדינת רוסיה.

נענה השר של רוסיה ואמר לבית דין של מעלה, שאין הוא נזקק לסיפורים היסטוריים, על רחמים שהיו בשנים קדמוניות, כיון שהוא מרחם על בני ישראל בימים אלו ממש, וזאת בשל כך שבמדינת רוסיה יש 'מלכות של חסד' ממש, כיון שאין נהוג שם גזר דין מוות כלל, וגם מי שמרבה לחטוא אין עליו חוק ומשפט מיתה. ולעומתם, במדינת פולין מענישים ביד קשה ואכזרית על כל דבר קטן וגדול וחרב חדה הממיתה מונחת על צווארם של בני ישראל שכאילו חטאו כנגד המלכות, ודי בכך כדי להכריע את הכף לטובתם, שהם ינצחו את ארץ פולין.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שיילכו תחילה להרה"ק רבי

שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן יילכו אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת – יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות.

אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכיז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש.

כשהרצו השרים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכיז וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא. ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממיתים והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי בשבועה חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

גמגם השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתי, קפץ ונשבע לאמור: מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד. והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

סיים הרה"ק מנשכיז וסיפר, כי בשומעי זאת עמדתי ופסקתי תיכף כי מלכות רוסיה היא זו שתנצח במלחמתה את פולין, אלא שבד בבד קשרתי את ראש שר של רוסיה בכבלי ברזל אל מתחת לשולחני, וביום מהימים אם ישתנה החוק ויחלו להנהיג שם משפט מוות, אזי אתיז את ראשו ואמיתנו תיכף. כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מענישים בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות.

(ספיר ויהלום פר' בשלח פ"ב - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

◇ שביעי של פסח ◇

ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה

וצ"ב מפני מה אמרו מרים עם הנשים דייקא פסוק זה, ונראה לפרש שכל תכלית יציאת מצרים היה כדי שיקבלו ישראל את התורה, ואיתא בגמ' (ברכות יז.) נשים במאי קא זכיין באקריוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנווי גבריהו בי רבנן, ולכאורה יקשה מנלן שהגורם והמסייע לדבר נחשב כאילו עשאו בעצמו, אך יש ללמוד מקריעת ים סוף אשר סוס ורוכבו רמה בים, וקשה אם אדם חטא בהמה מה חטאה ועכ"ל מפני שהיה גורם ומסייע, ומידה טובה מרובה ממידת פורעניות, וא"כ שפיר יש להם לנשים שזכר מלימוד התורה מפני שהם מסייעים לבעליהם לעסוק בתורה וזה שאמרה מרים לנשים שירו לה' כי גאה גאה, וכי תימא מה שייכות יש לנשים עם הנס שלא נעשה אלא כדי שיקבלו את התורה, לזה אמרה סוס ורוכבו רמה בים ומשם חזינן דהגורם ומסייע מקבל שכר כאילו עשהו בעצמו.

(בית יצחק)

כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים

וידוע הקושיא למה הסוסים אשמים בזה שהמצרים עינו את היהודים. ומתרצים את זה כך, שכל מי שמתחבר לאדם רע נהיה מושפע ממנו. ועל זה אנו מבקשים כל יום ותצילנו מחבר רע משכן רע, ואגב מפגע רע, זה כבר העונש בעצמו. אבל בכל אופן הסוסים הלכו עם המצריים יד ביד להכות את היהודים, אבל אם תאמרו במה הם אשמים שהם עשו כרצון בעליו, אלא אנו יודעים שכל אדם וכל יצור כל אחד מכיר את א שטעטעלע שלו, (כלומר: כל אחד בדברים שלו יודע להסתדר טוב) ובכמה מקומות מצינו שהסוסים וכדו' ידעו להבחין אם כדאי להם ללכת או לא, כלומר לעשות רצון בעליהם. הבו זכר בבלעם בן בעור שסוסו ראה את המלאך עומד לפניו עם חרבו שלופה לכיוונו, עזר הסוס ולא רצה ללכת, כי הבין שכאן לא כדאי ללכת, ועוד יוצא בזה שהסוסים היתה להם איזשהו ברירה, אבל הם כן הלכו כי סוסים הרי אוהבים מלחמה אז בזה שהלכו יד ביד להכות את היהודים. מגיע גם להם לטבוע כמו חבריהם המצריים.

◇ סיפורים לשביעי של פסח ◇

◇ **שירה שלאחר שינה** ◇

פ"א כשהיה רבי שמעלקא זי"ע בריחוק מקום מביתו ומעירו הישקו אותו יין ישן והיה ראשו כבד עליו, עד שישן מעת לעת שלם, כאשר עמד בתפילה אח"כ היתה התפילה בהתלהבות עצומה כל כך, עד שבהגיעם לשירת הים, הגביהו המתפללים את כנף בגדיהם, כי הרגישו בנפשם איך שעוברים הם זה עתה את הים, לאחר התפילה שאלו התלמידים את רבם: אם כך שלאחר שהרבי נח וישן בכוחו להתפלל במדריגה נעלה זו, ולהלהיב כל כך את לבות המתפללים איתו, מדוע איפוא אינו ישן בתדירות שינה קבועה של כמה שעות טובות, ענה להם רבי שמעלקא: דעו כי רק מי שאינו ישן ועובד עבודתו בלי הרף כל הימים אז באם אירע שנח פעם אחת והחליף כח, אז יכול להתפלל תפילה כזו, אבל מי שרגיל לישון בכל לילה הרבה שעות, מן הנמנע שיוכל להגיע למעלת תפילה כזו.

◇ **שירה עד מסירות נפש** ◇

הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע אמר: היות שיש עוף אשר מזמר ואומר שירה להקב"ה, עד שנבקע כריסו, ואני מתפלל ואף על פי כן אני בריא, אולם אם כן, מה חשובה תפילותי? עד שפעם אחד הכין את עצמו לתפילה בהכנה גדולה וכשהגיע לשירת הים, מרוב התלהבות נבקע ריאה שלו מחוזק התפילה והרופאים מלעמבערג אמרו נואש, וטען הרה"ק מלעכוויטש להשי"ת וכי רצוני היה שאתפלל רק תפילה אחת כזו, אני רוצה להתפלל עוד, ועזרו השי"ת וחזר לאיתנו, ואח"כ נדדמן שהיה הרה"ק בלעמבערג והיה אצלו המון רב של חסידים, ועבר הדאקטער (רופא) שניסה אז לרפא אותו דרך שם, וראה אנשים רצים ושבים, שאל הדאקטער ריצה זה מה היא? אמרו לו כי הצדיק מלעכוויטש נמצא פה, ותמה הדאקטער ואמר העוד הוא חי, ונשבע כי הוא חי בלא ריאה.

כשנכנסו המצרים בתוך הים בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר להם הקב"ה, מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה, ולכאורה קשה דהיה לו לומר, מעשי ידי נטבעים בים. ואפ"ל דהנה בסנחריב בקרא ויהי בחצי הלילה ויגל אוזנם וכו', ואיתא בזוה"ק שהקב"ה פתח אזנם של סנחריב וחילותיו ושמעו שירת המלאכים, ומרוב מתיקותם מתו עיי"ש. ואפ"ל דכאן גם כן "ביקשו המלאכים לומר שירה" דהיינו שרצו שהקב"ה יגלה אזנם וע"י השירה שישמעו ימותו כמו בסנחריב, אמר להם הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה, דהיינו שהמצריים הרי טבעו את ילדי ישראל בנילוס, וע"כ אני רוצה לשלם להם מידה כנגד מידה ולטובעם בים ואתם רוצים לומר שירה, ואתי שפיר דהלשון מעשי ידי טובעין קאי על המצריים שטבעו את זכרי ישראל בנילוס.

(הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע)

במדרש הים ראה וינוס מה ראה ברייתא דר' ישמעאל ראה.

והיא פלאי, ונראה לפרש דהנה איתא בתנא דבי ר' ישמעאל אמר הקב"ה אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים רק בשביל שאינם מטמאים בשרצים דיו ותמוה. ובדרוש שמואל כתב דאיתא בירושלמי (ברכות י"ג) כשחוטאין הבריות מביט הקב"ה בשקצים ורמשים ואומר מה אלו שאין צורך בהם אנו מקיימים אלו שיש צורך בהם על אחת כמה וכמה ע"כ, וזה אין שייך לומר כ"א נגד ישראל שאין אוכלים שקצים ורמשים א"כ אין צורך בהם, משא"כ נגד אומות העולם שאוכלים אותם א"כ יש צורך בהם, וידוע דהשר של מצריים טען הללו והללו עובדי ע"ז אלא שהביט הקב"ה בשרצים וישראל שלא אכלום והוי שלא לצורך ומהם למד הקב"ה זכות לישראל בק"ו, משא"כ למצריים שאכלו שקצים ורמשים לכן לא יכלו לומר עליהם ק"ו זה ולכן סוס ורוכבו רמה בים. וז"ש המדרש הים ראה וינוס מה ראה ברייתא דר' ישמעאל ראה, היינו התנא דבי ר' ישמעאל הנ"ל שאלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא מפני שאין מטמאים בשרצים דיו ולכן שפיר נקרע הים ונתבטל הטענה מה בין אלו לאלו כנ"ל.

(פנינים יקרים)

◇ **טבילה בערב יו"ט** ◇

בשנה האחרונה קודם פטירת הבעש"ט בשנת תק"כ, על הימים האחרונים של חג הפסח בא הרה"ק ר' פנחס מקאריץ צ"ל, לחוג את החג במעזבוב אצל הבעש"ט זי"ע ומפני ריבוי הגשמים וקלקול הדרכים התאחר מאוד בדרך, עד כי בבואו למעזבוב לא היה לו עוד פנאי לטבול במקוה בערב החג של שביעי של פסח, ואחר התפילה בקבלו פני הבעש"ט זי"ע שאל אותו הבעש"ט: האם היית היום במקוה? השיב ר' פנחס מקאריץ: לא!, או אז נאנח הבעש"ט אנחה מרה ועמוקה, ור' פנחס מקאריץ הבין את טעם אנחה זו. ואחר שעות אחדות אמנם נודע לו כי נגזר על הבעש"ט להסתלק מעוה"ו ולולא היה הוא טובל במקוה כי אז היה יכול לבטל בתפילתו גזר דינו. ולכן הזהיר הרה"ק ר' פנחס מקאריץ לדורות הבאים אחריו להזהר מאוד בטבילה זאת כלומר של ערב שביעי של פסח, ואמר אח"כ כי חיי הבעש"ט היו תלויים בטבילה זאת, וחוב קדוש הוא להיות נזהר מאוד בטבילה זאת.

◇ **שירה בלב נשבר** ◇

סיפר הרה"ק מצ'עשינוב צ"ל שפעם אחד בהיות החבראי קדישא אצל רבם הרבי ר' אלימלך בשביעי של פסח, באמצע הלילה נחלש לבו של אחד התלמידים ולא היה לו במה להשיב נפשו, חיפש וחיפש עד שמצא תרנגולת צלויה ואכלו כדי להשיב נפשו. ובבוקר בזמן התפילה התחבא על יד התנור שידע שרבו הקדוש הרבי ר' אלימלך בוודאי ירגיש שהוא אכל את התרנגולת בלילה, ומרוב בושה ישב לו ליד התנור באחד הקרנות, ור' אלימלך הלך ממקומו לכאן ולכאן עד שבא למקום של תלמיד זה ואמר לו שילך אל העמוד להתפלל ואין מסרבים לגדול, והלך והתפלל בלב נשבר מאוד, וכן אמר השירה בהשתפכות הנפש, ואחר התפילה אמר לו רבי ר' אלימלך: אוי התפלל התרנגול ויושע ה', ופירושו כך שעל ידי אכילת התרנגולת היה לו לב נשבר מאוד, ממילא התפלל השירה כדבעי.

חסיד שיודע לתת

מענדל היה נוטל אותו בארשת פנים רצינית ומכניסו למגירת שולחנו.

ר' מענדל הוסיף לספק לבעל בית המזיגה הכולל משקאות ביד רחבה, שהרי ברשותו 'שטר התחייבות' המבטיח כי התשלום ישולם בבוא העת...

בערב פסח נהג ר' מענדל ללכת בעצמו למאפיית המצות, ולהשתתף בגופו באפיית מצות המצווה. קודם צאתו היה מוציא ממגירת שולחנו את כל 'שטרות ההתחייבות' שהחתים את הסוחרים העניים במשך השנה. הוא היה סוקר את הערימה במהירות, ובורר מתוכה את השטרות שחותמיהם היו עניים, שאין באפשרותם לפרוע את החוב. את ערימת השטרות היה שם בכיסו ויוצא למאפייה.

לאחר שהתנור הוסק כראוי והאש בערה בו במלוא העוצמה, היה ר' מענדל תופס את חבילת השטרות ומשליך אותה בשמחה אל תוך התנור הבוהר. רק אחרי שהאש הייתה מכלה לגמרי את השטרות והם נהפכו לערימת אפר היה מתחיל באפיית המצות. רבו של ר' מענדל, ה'צמח צדיק' מוויז'ניץ, היה אומר: "מתקנא אני בכזית מצה של ר' מענדל", ואף היה מורה לחסידיו לטעום מן המצות הללו.

"יש לי שני חסידים", היה האדמו"ר אומר, "אחד יודע לתת והשני יודע לקבל. ר' מענדל מקומנשטי הוא האחד שיודע לתת..." (גל' שיחת השבוע)

"בוא נצא לדרך", אמר ר' מענדל לעגלונו. "ניסע לרבי ונשאב קדושה מלוא חופניים, וגם אתפוס שם את בעלי החוב שלי, הנמנעים מלפגוש אותי כל ימות השנה".

שם משפחתו של ר' מענדל היה שכטר, אך הכול כינוהו קומנשטר, על שם הכפר קומנשטי שבאזור סוצ'בה ברומניה, שבו התגורר. בכפר חיו עשרים משפחות יהודיות בלבד, אך הן היו מגובשות וקהילתיות. לא בכדי נקרא הכפר 'ארץ ישראל הקטנה', שכן יהודי הכפר ניהלו אורח חיים חסידי עשיר.

פרנסתם התבססה בעיקר על תעשייה ומסחר. בבעלותו של ר' מענדל הייתה מזקקה לייצור משקאות חריפים. תוצרתה נודעה בטיבה המשובח, והיא שזוקה לבעלי בתי מזיגה בכפרי האזור, רבים מהם יהודים.

כדרכו של עולם, בין לקוחותיו של ר' מענדל היו כאלה שמזלם לא האיר להם פנים. בתי המזיגה שניהלו לא הניבו רווחים גדולים, ולעיתים ההוצאות עלו על ההכנסות. את המשקאות קנו מר' מענדל בהקפה, ובבוא עת הפירעון לא היה בידם לשלם את חובם. בעלי החוב האלה התביישו להראות את פניהם לפני ר' מענדל, וניסו להתחמק מלפגוש בו. הוא לא דחק בהם, וכך יכלו להמשיך בחייהם השגרתיים.

ואולם בהתקרב חודש החגים, כאשר יהודי האזור היו נוסעים להסתופף בצילו של רבי מנחם-מענדל הגר, מייסד שושלת ויז'ניץ, היו בעלי החוב נאלצים לפגוש את ר' מענדל ברצונם או שלא ברצונם.

עינו החדה של ר' מענדל הייתה מבחינה באחד מהם, והוא היה קורא לו הצידה. כשהיה בטוח שאיש אינו שומע את שיחתם היה מעמיד פנים כעוסות ואומר ברוגז: "קונים סחורה ולא משלמים! כך מתנהגים!?"

בעל החוב היה מרכין את ראשו בבושה, ור' מענדל היה ממשיך בדבריו: "לא דיי שאינך משלם את חובך, אתה הולך וקונה משקאות מהמתחרים שלי?! וכי זו צורת התנהגות ראויה, לפנות אל המתחרים שלי כאשר אינך משלם את חובך לי!?"

לאחר שסיים את תוכחתו לבעל בית המזיגה היה מהרהר רגע ואומר: "אחרי החג בוא אליי ואתן לך לפנים משורת הדין את המשקאות שאתה זקוק להם. אולי הפעם יעזור לך הקב"ה, וכשהעסקים יצליחו, תוכל להחזיר גם את החוב הקודם".

כך נהג ר' מענדל בכל בעל חוב שעסקיו כשלו. למשמע ההצעה היו בעלי בתי המזיגה נענים בחפץ לב, וחוזרים לקחת ממנו סחורה. המשקאות שנתן להם בהקפה סייעו לרבים מהם להיחלץ מהמשבר שאליו נקלעו ולהחזיר את בית העסק שלהם לרווחיות. אך היו מי שגם ההזדמנות החוזרת לא הועילה להם. הללו חזרו בבושת פנים אל ר' מענדל, כי כבר ידעו שהם עתידים להינזף אם ינסו ללכת אל מתחריו.

"כעת לא אוכל לתת לך סחורה סתם כך", היה ר' מענדל אומר לאותו יהודי מבטבט חמור. "הפעם תצטרך להביא לי שטר שבו אתה מתחייב להשיב את חובך. זאת ועוד, על השטר תצטרך לחתום לצידך גם זוגתך".

מובן שהדרישות האלה היו חסרות משמעות, שכן אם אין לאיש יכולת להחזיר את חובו, אין שום תועלת בחתימתה של רעייתו על שטר החוב חסר הכיסוי...

אבל כך היה ר' מענדל גורם לבעלי בתי המזיגה העניים לחוש בנוח לבוא אליו בפעם הרביעית ולקבל סחורה בהקפה. הללו מסרו לידין את שטר החוב, שעליו מתנוססות חתימות שני בני הזוג, ור'

מאות כבר נושעו! ומה איתך?
רוצים גם ישועה? יש לכם שמחה, אזכרה וכו'
תרמו! וקחו חלק בהפצת המעיינות של
מרכז "אמונת חיים" קראלי
כתובת לתרומות תגובות ולקבלת הגליון
רח' דב גור 20/23 אשדוד טל. 08-8659931
באימייל: 3118494@gmail.com

מערכת "אמונת חיים"
מברכת את כל אנשי שלומינו
ולכל בית ישראל
א פרייליכן כשר'ין פסח

קול קראלי

מהנעשה ונשמע ♦ שיחות ♦ דרשות ♦ ניגונים

074-7962278

שמעו ותחי נפשכם

לזכר עולם יהיה צדיק
הרה"ק אהרן הגדול זי"ע
בן הרה"צ יעקב זצ"ל
מקארלין
נלב"ע י"ט ניסן שנת תקל"ב
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק
מ"ן הגה"צ שמואל וואזנר זצוק"ל
בהרה"ח יוסף הלוי ז"ל
בעל שבט הלוי
נלב"ע ליל פסח
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק אדונינו מורינו ורבינו

הגה"צ יצחק צבי משה זי"ע
ברא כרעא דאבואה
אדמו"ר אביגדור מוזס זצ"ל
מקראלי
נלב"ע ד' טבת תשעת
זכותו יגן עלינו ועכ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק
הרה"ק אשר ישע"י זי"ע
בן הרה"צ אליעזר ליפמן זצ"ל
מראפשיץ
נלב"ע י"ג ניסן תרפ"ח
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת
הגה"צ משה וועבר זצוק"ל
בהרה"צ מרדכי זצ"ל
נלב"ע יב כסלו תשפ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

